

7. Савчин М.В. Психологічний аналіз проблеми моральної свідомості та самосвідомості особистості. Педагогіка і психологія професійної освіти / М.В. Савчин – 2005. № 4. – С. 115-131

References

1. Beh I.D. Vyhovannja osobystosti: U 2 kn. Kn. 1: Osobystisno-orijentovnyj pidhid: teoretyko-tehnologichni zasady / I.D. Beh – K.: Lybid', 2003. – 280 s.
2. Voznjuk N.M. Etyko-pedagogichni osnovy formuvannja osobystosti: navch. posib. / N.M. Voznjuk. – K.: Centr navchal'noi' literatury, 2005. – 196 s.
3. Gumnickij G.N. Nravstvennyj postupok i ego ocnka / G.N. Gumnickij – M., 1998. – 64 s.
4. Kravchenko N. Rozvytok moral'nyh rys ditej / N. Kravchenko // Psycholog – 2009. – №22-23. – S. 18-26.
5. Nisimchuk K. Tehnologii' vyhovannja: moral'no-etychnyj aspekt: Monografija / K. Nisimchuk, A. Nisimchuk // Instytut pedagogichnyh tehnologij. – Luc'k : Tverdynja, 2009. – 180 s.
6. Pavelkiv R.V. Rozvytok moral'noi' svidomosti ta samosvidomosti u dytjachomu vici. Monografija / R.V. Pavelkiv – Rivne: Volyns'ki oberegy, 2004. – 248 s.
7. Savchyn M.V. Psychologichnyj analiz problemy moral'noi' svidomosti ta samosvidomosti osobystosti. Pedagogika i psihologija profesijnoi' osvity / M.V. Savchyn – 2005. № 4. – S. 115-131

Резюме. В статье изучается проблема нравственного воспитания младших школьников и рассматривается ее сущность. Обоснованы методы, формы и приемы нравственного воспитания младших школьников в учебно-воспитательной деятельности. Указано, что основой нравственного воспитания является культурные нормы и ценности общества, многие из которых являются универсальными человеческими ценностями. Изучены особенности понимания младшими школьниками нравственных категорий, а также возможности учащихся начальных классов к усвоению нравственных понятий на разных возрастных этапах. Обосновано значение нравственного воспитания в становлении личности ребенка младшего школьного возраста.

Ключевые слова: мораль, общечеловеческие ценности, этические знания, учебная деятельность, младшие школьники, воспитани.

Summary. The article deals with the problem of elementary school students moral education and its essence. The methods, forms and approaches to elementary school students moral education in educational activity are grounded. It is noted that the basis of moral education is cultural norms and values of society, many of which are universal human values. The features of elementary school students understanding of moral categories are studied, as well as possibilities of elementary school students to assimilate moral concepts at different age stages. The importance of moral education in the development of the elementary school age child is established. The result of moral education is the emergence and confirmation of particular personality set of moral qualities. And the stronger these qualities are being formed, the higher is the evaluation of his morality by others.

Moral education of elementary school students is one of the essential components of the educational process. School for a child is an adaptive environment, the moral atmosphere of which will determine his value orientations. Therefore, it is important that moral educational system interacts with all components of school life such as lesson, break, extracurricular activities and that it pierces through the child's life with moral content.

Key words: ethics, human values, ethical knowledge, educational activities, elementary school students, education.

УДК 378+372.2+37.013.2

О.В. ПЕРЕПЕЛИЦЯ

ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОСВІТЯН

Стаття присвячена проблемі формування індивідуального стилю професійної діяльності педагогічних працівників гуманітарних дисциплін; у статті конкретизовано сутність і структуру індивідуального стилю професійної діяльності, виокремлено підходи що до трактування поняття індивідуального стилю.

Ключові слова: стиль, індивідуальний стиль, професійна діяльність, структура індивідуального стилю, сутність.

Постановка проблеми. Важливою складовою освітньої системи України є художньо-естетична освіта. Саме вона сприяє створенню кадрового потенціалу культури України, забезпечує високу якість підготовки фахівців гуманітарного складу відповідно до сучасних вимог, робить свій внесок у розвиток культурної спадщини держави суспільства та поява нових можливостей для розкриття професійного потенціалу сучасного фахівця в галузі освіти. Основне завдання щодо навчання і виховання фахівців гуманітарного циклу виконують викладачі вищих навчальних закладів. Саме від них і, зокрема, від стилю їх педагогічної діяльності, залежить підвищення професіоналізму та компетентності фахівців. Стиль педагогічної діяльності викладача безпосередньо впливає на якість підготовки педагогічних працівників, а тому дослідження його формування у процесі становлення викладача на посаді є важливим педагогічним завданням.

Зважаючи на аналіз психолого-педагогічної літератури, слід зазначити, що проблема формування індивідуального стилю професійної діяльності містить декілька підходів щодо розуміння сутності, структури і функцій стилю діяльності людини в цілому. Теоретичне положення щодо дослідження стилю педагогічної діяльності вивчали Л.С. Виготський, О.М. Леонтьєв, П.Я. Гальперін, С.Л. Рубінштейн, Б.Г. Ананьєв, Є.А. Клімов, В.С. Мерлін, Н.В. Кузьміна та ін. Слід зазначити, що особливості індивідуального стилю педагогічної діяльності є багатоаспектовими, а саме: формування стилю, його корекція, виокремлення рівнів розвитку (Є.А. Клімов, А.К. Маркова, В.С. Мерлін, О.П. Саннікова та ін.); різні типи стилів та характеристики когнітивних стилів (Є.А. Голубєва, Є.П. Ільїн); стилі спілкування та управління (В.А. Кан-Калік, А.А. Реан); особливості стилю педагогічного спілкування (В.М. Галузяк, В.В. Гаркуша, А.А. Коротаєв); співвідношення «внутрішнього» та «зовнішнього» у стилі (К.А. Абульханова-Славська, А.К. Маркова), стилі виховання, навчання, педагогічного керівництва (О.О. Бодальов, Н.В. Бордовська, А.К. Маркова, А.Я. Ніконова, Л.М. Фрідман та ін.). Індивідуальний стиль психолога та педагога досліджують також у різних видах діяльності, зокрема трудовій та професійній (Є.А. Клімов, В.А. Сластьонін), навчальній (О.А. Конопкін, Н.Ю. Посталюк), педагогічній (В.І. Загвязінський, В.А. Кан-Калік, Н.В. Кузьміна, А.К. Маркова) [1, 2, 5, 8].

Мета статті. Слід вказати, орієнтуючись на аналіз наукової літератури, що проблему формування стилю педагогічної діяльності педагогічних працівників досліджено недостатньо. Проблема формування індивідуального стилю педагогічної діяльності педагогічного працівника як складової характеристики його праці, що зумовлена педагогічно важливими якостями особистості та вимогами до освітнього процесу, на сьогодні ще не стала предметом спеціального дослідження.

Результати теоретичного дослідження. Ураховуючи практичний досвід педагогічної діяльності, необхідно зазначити, що в процесі становлення викладача, формування індивідуального стилю педагогічної діяльності є процесом досить складним і суперечливим. Суперечність полягає між: стилем діяльності викладача та стилем педагогічної діяльності. На думку дослідника Ж.В. Ковалів педагогічна діяльність – «специфічна сфера, зумовлена різними соціально-рольовими та функціональними позиціями її суб'єктів. Тут учитель здійснює власні рольові та функціональні обов'язки щодо керівництва процесом навчання і виховання» [6, с.1].

Слід звернути увагу на те, що за таких умов ефективність навчання й виховання, особливості розвитку й формування міжособистісних відносин і педагогічної взаємодії учасників навчального процесу залежить від стильових особливостей цієї діяльності та керівного складу ВНЗ, факультетів і кафедр і т.д. Це потребує наукового дослідження, обґрунтування шляхів і умов формування стилю діяльності педагогічних працівників у період його становлення.

Отже, актуальність і необхідність удосконалення підготовки педагогічних кадрів, теоретична і практична значимість проблеми, недостатність теоретичних напрацювань щодо її розв'язання та наявні суперечності визначили вибір теми дослідження. На основі аналізу психолого-педагогічних досліджень індивідуальних стилів педагогічної діяльності, з'ясовано, що в психолого-педагогічних дослідженнях це питання по-різному досліджувалось як у вітчизняних, так і в зарубіжних роботах. На відміну від інших галузей науки дослідження з індивідуального стилю діяльності інтенсивніше проводились у психологічній сфері. Засновник індивідуальної психології А. Адлер (1927, 1929) першим використав психології поняття «стиль». Учений позначив «стиль» як сукупність особливостей поведінки, індивідуальних рис, життєвих цілей особистості, які сприяють завуалюванню індивідуальних дефектів та подоланню комплексу неповноцінності. Слід зазначити, що проблему стилю було порушено у наукових дослідженнях Г. Олпорта, Д. Ройса та Е. Поула [1].

Базуючись на ґрунтовному аналізі наукових досліджень можна виокремити три групи підходів трактування поняття індивідуального стилю:

- *індивідуально-своєрідна система* особистості (Б.М. Теплов, Е.А. Голубєва, С.А. Гільманов, В.Д. Небиліцин) як спосіб успішного виконання діяльності, що залежить від здібностей людини;
- *діяльність* (В.С. Мерлін, Є.А. Клімов,) як система зумовлених засобів і прийомів діяльності.
- *структуралізація інструментарію стилів різних видів діяльності* ((К.А. Абульханова-Славська, А.К. Маркова, Н.Я. Ніконова, О.П. Саннікова, М. Р. Щукін.) як сукупність різних індивідуальних якостей і системи способів діяльності [4].

На думку Б. М. Теплова, стиль – це спосіб успішного виконання діяльності, що залежить від здібностей людини. Стосовно індивідуального стилю діяльності слушною є думка науковців Е.А. Голубєва, С.А. Гільманова, В. Д. Небиліцина, які акцентують увагу на тому, що індивідуальний стиль може мати пристосувальне значення у процесі оволодіння професійними навичками. В.С. Мерлін і Є.А. Клімов зазначають, що стиль не слід розглядати як окремі властивості або особливості активності індивідуальності, а як систему типологічних зумовлених прийомів і засобів діяльності, у яких ознакою сформованості стилю є успішна діяльність, а ознакою стихійно сформованого та типологічно неадекватного стилю є неуспішність. Саме Клімов Є.А. ввів поняття «індивідуального стилю діяльності». Під індивідуальним стилем діяльності Клімов розумів «індивідуальну систему прийомів і способів дії, яка характерна для даної людини і забезпечує досягнення успішних результатів діяльності» [5, 7, 8]. Зважаючи на особливості підходів третьої групи, слід вказати, що особливу увагу приділено переосмисленню класичних теорій щодо поняття індивідуального стилю. Так, акцентуючи увагу на своєрідності визначення стилю у дослідженнях А.К. Маркова і Н.Я. Ніконова, необхідно вказати, що у наукових розвідках авторів індивідуальний стиль діяльності є поєднанням змістових і формально-динамічних характеристик особистості, який дає можливість акцентувати увагу на їх взаємовпливові у педагогічній роботі вчителя. До змістової характеристики належить орієнтація

учителя переважно на процес або результат своєї праці. Динамічна характеристика включає орієнтацію вчителя переважно на гнучкість, стійкість, переключення, а до результативності – рівень знань, інтерес учнів до предмета [6].

На думку І.П. Підласого, О.П. Саннікова визначає, що професійна діяльність, зокрема педагогічна, досягається у створенні індивідуального стилю діяльності.

Зважаючи на думку І.А. Зязюна, слід розглядати стиль як усталену систему способів і прийомів, які використовує вчитель у педагогічній взаємодії, що залежить від особистісних якостей педагога і параметрів педагогічної ситуації.

У дослідженнях зарубіжних фахівців термін «стиль діяльності» використовується для аналізу і вивчення більшості видів професійної діяльності, урахуваючи залежність природи стилю діяльності від зовнішніх факторів та соціального середовища.

У сучасній теорії існує два підходи до проблеми індивідуального стилю:

- *стиль діяльності* (О. Бодалев, К. Волков, Є. Клімов, Т. Мальковська), *орієнтований на результативність учнів* (педагог прагне до формування у них міцних глибоких знань, умінь і навичок);

- *індивідуально-особистісні характеристики* (Е. Чернічкіна) – стиль, орієнтований на розвиток учнів (розкриття і вдосконалення їх потенціалу, формування у них позитивних особистісних якостей) [4].

Отже, проблема ефективності стилів професійно-педагогічної діяльності не має однозначного вирішення. Одні дослідники визнають один конкретний стиль педагогічної. Інші схиляються до пошуку продуктивних і непродуктивних стилів: універсального, ефективного взагалі, в усіх умовах. Педагогічна діяльність учителя (викладача) характеризується визначеним стилем. Стиль діяльності (наприклад, педагогічної) у широкому розумінні – це стійка система способів, прийомів, що виявляється в різних умовах її існування. Він обумовлюється специфікою самої діяльності, індивідуально-психологічними особливостями її суб'єкта [2, 3].

Зважаючи на ґрунтовні наукові дослідження Ж.В. Ковалів щодо індивідуального стилю професійної діяльності, слід розуміти його як своєрідний самопрояв особистості через усталену систему способів і прийомів, що утворюють особистісну систему дій і характеризують не стереотипність поведінки, оригінальність та креативність форм організації навчально-виховного процесу, є регуляторними властивостями, що впливають на механізми міжособистісної взаємодії. А.І. Войтович обґрунтовуючи індивідуальний стиль педагогічної діяльності, зазначає сукупність індивідуальних особливостей педагогічної праці, що впливають на способи досягнення мети освітнього процесу і проявляються у процесі педагогічної взаємодії зі студентами [4]. Аналіз наукової літератури дозволив виділити сім функцій педагогічної діяльності: адаптаційну, корегувальну, розвиваючу, формуючу, комунікаційну, організаційну і перцептивну. На думку А.І. Войтовича, суть адаптаційної функції полягає в тому, що стиль усуває чи мінімізує невідповідність між умовами педагогічної діяльності та особистісними установками, рівнем знань, навичок і умінь викладача. Зважаючи на вищезазначене, слід вказати, що корегувальна функція передбачає удосконалення системи відносин викладача під впливом ситуаційних факторів. Розвиваюча функція забезпечує постійне удосконалення діяльності та особистості педагога, на основі чого розвивається його стиль. Формування звичок поведінки, особливостей сприйняття та оцінки інформації під час взаємодії педагога і курсантів обумовлені реалізацією формуючої функції. У процесі педагогічного спілкування між суб'єктами освітнього процесу проявляється комунікативна функція. Перцептивну функцію можна простежити в процесі сприйняття суб'єктами педагогічної взаємодії один одного та умов діяльності [4].

На думку Ж.В. Ковалів, можна виділити три компоненти індивідуального стилю професійної діяльності: мотиваційний, комунікативний і творчий. Дослідниця акцентує увагу на тому, що мотиваційний компонент передбачає бажання вчителя працювати в обраній сфері, виявляти інтерес до взаємодії з учасниками педагогічного процесу. Зміст означеного компонента складає: визначена професійна позиція, мотиваційна спрямованість та самопізнання вчителя. Комунікативний компонент включає певні здібності вчителя гуманітарних дисциплін, що характеризують його як гарного оратора, грамотного словесника, культурну людину. Роль комунікативного компонента полягає у розвитку таких властивостей особистості вчителя, як комунікабельність, контактність та емоційна культура, що сприятимуть ефективному впливу на аудиторію. Творчий компонент забезпечується такими характеристиками творчої діяльності, як творче мислення, ініціативність, багата уява, спостережливість, прагнення та вміння доводити творчі задуми до кінця, пошук нових способів діяльності тощо. Творчий компонент полягає в розвитку здібностей учителів до інноваційної діяльності, що розкриє багатство їхньої індивідуальності [6].

Отже, теоретичний аналіз наукової літератури дозволив з'ясувати, що процес формування індивідуального стилю педагогічної діяльності нерозривно пов'язаний з професійним становленням педагогічних працівників. Вплив індивідуального стилю професійної діяльності як особистісно-професійного утворення, спрямований на формування його своєрідної системи способів і прийомів діяльності, що завдяки індивідуально-психологічним якостям сприяє ефективній організації педагогічної діяльності. Визначено, що у процесі формування індивідуального стилю педагогічної діяльності важливим є досягнення таких цілей: забезпечення і досягнення педагогічних працівників високого рівня педагогічної майстерності; підвищення психологічної стійкості у процесі педагогічної діяльності; мінімізація негативних впливів зовнішнього середовища на особистість і діяльність викладача; розвиток цілісної і адекватної самооцінки та власної педагогічної діяльності, прагнення до творчості.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Формування індивідуального стилю діяльності педагогічного працівника – це багатофакторний і суперечливий педагогічний процес розвитку особистісних якостей, ціннісних орієнтацій, звичок поведінки, мотиваційної сфери особистості, які найбільш адекватно забезпечують поєднання індивідуальності педагога та умов педагогічної діяльності у навчальних закладах.

Таким чином, успішність становлення індивідуального стилю педагогічної діяльності педагогів забезпечується у процесі активного освоєння її змістовної й процесуальної характеристик, при обов'язковому виборі й розвитку суб'єктом у своїй діяльності такої системи засобів і форм взаємодії із професійним середовищем, які найбільшою мірою відповідають його особистісно-орієнтованим характеристикам.

Список використаних джерел

1. Адлер А. Практика і теорія індивідуальної психології / Пров. з н'ому., вступ. ст. А.М. Боковикова / А. Адлер – М.: Фонд «За економічну грамотність», 1995. – 291 с. – (Б-ка зарубіжної психології).
2. Бодалев А.А. Психологические условия педагогического общения / А.А. Бодалев // Психология педагогического общения. – Сб. научных трудов. – Кировоград : КГПИ, 1991. – Т.1. – С. 4–14.
3. Веригина Н.А. Владение индивидуальным стилем педагогической деятельности как условие успешной социальной работы будущего педагога с детьми. // Вестник Бурятского университета. Сер.15: Социальная работа. – Вып.2. – Улан-Удэ : Изд-во БГУ, 2006. – С. 243–250.
4. Войтович А.И. Формирование индивидуального стиля педагогической деятельности преподавателя высшего военного учебного заведения: рукопись: диссертация на соискание научной степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – «Теория и методика профессионального образования». – Национальная академия Государственной пограничной службы Украины им. Богдана Хмельницкого, г. Хмельницкий, 2007, ст. 21 – 453 с.
5. Климов Е.А. Индивидуальный стиль деятельности в зависимости от типологических свойств нервной системы / Е.А. Климов. – Казань : 1969. – 345 с.
6. Ковалив Ж.В. Формирование индивидуального стиля профессиональной деятельности будущих учителей гуманитарных дисциплин: рукопись: диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности – 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Южно-Украинский государственный педагогический университет имени К.Д. Ушинского (г. Одесса), Одесса, 2005. ст. 23. – 350 с.
7. Мерлин В.С. «Очерк интегрального исследования индивидуальности» / В.С. Мерлин – М. : Педагогика, 1986. – 254 с.
8. Мерлин В.С., Климов Е.А. Формирование ИСД в процессе обучения / В.С. Мерлин, Е.А.Климов // Советская педагогика 1967. № 4. – С. 110-118.
9. Щукин М.Р. Структура индивидуального стиля деятельности и условия формирования: Автореф. дис. докт. психол. наук., / М.Р. Щукин – Новосибирск: 1994, – 80 с.

References

1. Adler A. Praktyka i teoriya indyvidual'noi' psyhologii' / Prov. z n'omu., vstup. st. A. M. Bokovykova / A. Adler – M.: Fond «Za ekonomichnu gramotnist'», 1995. – 291 s. – (B-ka zarubizhnoi' psyhologii').
2. Bodalev A.A. Psihologicheskie uslovija pedagogicheskogo obshhenija / A.A. Bodalev // Psihologija pedagogicheskogo obshhenija. – Sb. nauchnyh trudov. – Kirovograd : KGPI, 1991. – T.1. – S. 4–14.
3. Verigina N.A. Vladenie individual'nym stilem pedagogicheskoy dejatel'nosti kak uslovie uspeshnoj social'noj raboty budushhego pedagoga s det'mi. // Vestnik Burjatskogo universiteta. Ser.15: Social'naja rabota. – Vyp.2. – Ulan-Udje : Izd-vo BGU, 2006. – S. 243–250.
4. Vojtovich A.I. Formirovanie individual'nogo stilja pedagogicheskoy dejatel'nosti prepodavatelja vysshego voennogo uchebnogo zavedenija: rukopis': dissertacija na soiskanie nauchnoj stepeni kandidata pedagogicheskikh nauk po special'nosti 13.00.04 – «Teorija i metodika professional'nogo obrazovanija». – Nacional'naja akademija Gosudarstvennoj pogranychnoj sluzhby Ukrainy im. Bogdana Hmel'nickogo, g. Hmel'nickij, 2007, st. 21 – 453 s.
5. Klimov E.A. Individual'nyj stil' dejatel'nosti v zavisimosti ot tipologicheskikh svojstv nervnoj sistemy / E.A. Klimov. – Kazan' : 1969. – 345 s.
6. Kovaliv Zh.V. Formirovanie individual'nogo stilja professional'noj dejatel'nosti budushhijh uchitelej gumanitarnykh disciplin: rukopis': dissertacija na soiskanie uchenoj stepeni kandidata pedagogicheskikh nauk po special'nosti – 13.00.04 – teorija i metodika professional'nogo obrazovanija. – Juzhno-Ukrainskij gosudarstvennyj pedagogicheskij universitet imeni K. D. Ushinskogo (g. Odessa), Odessa, 2005. st. 23. – 350 s.
7. Merlin V.S. «Ocherk integral'nogo issledovanija individual'nosti» / V.S. Merlin – M. : Pedagogika, 1986. – 254 s.
8. Merlin V.S., Klimov E.A. Formirovanie ISD v processe obuchenija / V.S. Merlin, E.A. Klimov // Sovetskaja pedagogika 1967. № 4. – S. 110-118.
9. Shhukin M.R. Struktura individual'nogo stilja dejatel'nosti i uslovija formirovanija: Avtoref. dis. dokt. psihol. nauk., / M.R. Shhukin – Novosibirsk: 1994, – 80 s.

Резюме. Стаття посвящена проблемі формування індивідуального стилю професійної діяльності педагогічних працівників гуманітарних дисциплін; в статті конкретизовані сутність і структуру індивідуального стилю професійної діяльності, виділені підходи к трактовке поняття індивідуального стилю.

Ключевые слова: стиль, індивідуальний стиль, професійна діяльність, структура індивідуального стилю, сутність.

Summary. The article focuses on the problem of humanitarian disciplines teachers' individual style formation of professional activity. The essence and structure of individual style teachers' professional activity are outlined. The analysis of literary sources shows that the question of individual style teachers' formation of pedagogical activity has not been studied completely. The problem of individual style teachers' formation of pedagogical activity as a part of educational process which considered by pedagogically important person's individual qualities and requirements for today has not yet become the subject of a special study. So, the theoretical analysis of scientific literature allowed to find out that the process of creating teachers' individual style of pedagogical activity is inseparably connected with the professional teacher's formation entirely. The impact of individual style of professional activity directed on formation of a peculiar system of methods and techniques through which individually-psychological qualities contribute to an effective teaching. The formation of individual teacher's style of professional activity is a multifactorial and controversial pedagogical process of person's individual qualities development, value orientations, behavioral patterns, motivational sphere which providing the most adequate combination of the individuality of the teacher and the conditions of pedagogical activity in educational institutions.

Key words: style, individual style of professional activity, the structure of individual style of professional activity.

УДК 378.4: 159.9 (091)

О.Б. ПЕТРЕНКО

ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО ПСИХОАНАЛІТИЧНОГО ІНСТИТУТУ (1923-1925) У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ПСИХОЛОГІЇ І ПСИХОАНАЛІЗУ

У пропонованій статті проаналізовано діяльність Державного психоаналітичного інституту (1923-1925). Схарактеризовано таку особливість розвитку психології і психоаналізу в радянській Росії, як триєдинство (організація – Російське психоаналітичне товариство, навчальний заклад – Державний психоаналітичний інститут, підтримуваний державою, і дослідницька лабораторія – дитячий будинок-лабораторія «Міжнародна солідарність»). Проаналізовано особливість структури Державного психоаналітичного інституту, два варіанти плану його роботи, основні напрями роботи: організаційний, практичний, ідейний, педагогічний, науковий. Схарактеризовано дослідницьку, терапевтичну й просвітницьку діяльність колективу інституту.

Ключові слова: Державний психоаналітичний інститут, Російське психоаналітичне товариство, Дитячий будинок-лабораторія «Міжнародна солідарність», педологія, психоаналіз.

Постановка проблеми. В історії вітчизняної психології і психоаналізу діяльність Державного психоаналітичного інституту, на жаль, дотепер не виокремлена, його роль у розвитку педології, психоаналізу, психоаналітичної педагогіки не оцінений. Цьому можуть бути різні причини, зокрема й те, що діяльність закладів, орієнтованих на психоаналіз, довгий час вітчизняною історією психології ігнорувалася. Але в міру відновлення гуманістичних традицій вітчизняної психологічної науки через вивчення досвіду унікальних установ, в міру наявності запиту на вивчення унікального й особистісного в історії, в міру вивчення архівних документів, стає зрозумілим, яким багатогранним й цінним був цей досвід.

Таке усвідомлення потребує вивчення діяльності одного закладу, яка традиційно «губиться» в історії. Адже саме такий аналіз припускає вивчення окремих явищ, які відбувалися в минулому, з метою виявлення панівних уявлень і тенденцій у суспільстві в цілому.

Загальний аналіз досліджень з проблеми. Найбільш ґрунтовно розвиток педології в Україні було проаналізовано О.В. Сухомлинською («Нариси історії українського шкільництва», 1996) [8]. Досить інформативним є дослідження німецького педагога Г. Хілліга «Прометей Макаренко и «главбоги» педолимба: Соколянський, Залужный, Попов: Opuscula Makarenkiana» (1997), у якому автор дослідив життєвий шлях і діяльність відомих українських педологів [15].

Діяльність Державного психоаналітичного інституту побіжно розглядалась у працях, присвячених психоаналізу (Ф.А. Фрадкін (1991) [14], О. М. Еткінд (1993) [17], В.І. Овчаренко (2000) [9], С.С. Степанов (2002) [13], А.Р. Батиршина (2003) [2] та ін.).

Дослідження, присвячені директору інституту І. Д. Єрмакову здійснили М. І. Давидова (1989, 2010) [4], П.Т. Петрюк, Л. І. Бондаренко та А.П. Петрюк [10], В.І. Рождественський та С.Ф. Сироткін [12].

Діяльність Державного психоаналітичного інституту практично не висвітлений, хоча, вважаємо, розкриття особливостей роботи інституту, дасть змогу сформувати більш чітку картину історії психології й психоаналізу в СРСР.